

Cseh Sándor

Akácfaék alatt

Részlet

Az igazi forró nyár, az aratás kezdetével esett egybe. Szinte perzselte a föld a mezítlábas talpakat, a határban délibábszerű, remegő sávot húzott a föld fölött lebegő forró levegő. Kezdődött a legnehezebb és a legfontosabb nyári munkák egyike, a gabona kaszálása és cséplése. Laci és társai a Nagy Nyárfa mellett elterülő búzatábla széléről figyelték a katonás rendben felsorakozó, egymás mögött a két méter távolságot betartó, félmeztelen parasztembereket, akik suhogó kaszáikkal, kidolgozott rutinos mozdulatokkal egyszerre vágják a rendet, mintha egy karmester vezényelte volna őket. A fa alá voltak lerakva a zománctalan cserépkorsók, amelyekben frissen, hidegen állott az ivóvíz. Egy forduló után jól meghúzták őket, töltöttek belőlük egy keveset a kiszáradt ökörszarvból készült fenőkörtartóba is, aztán ismét harcba szálltak az aranyló búzatengerrel. Nemsokára megjöttek az asszonyok is az ételhordókkal, az arató férjek ebédjével, aztán ők is munkához láttak. Markokba, kévékbe szedték a levágott rendeket, aztán kereszttekbe rakták őket. Komoly, nagyon nehéz munka volt ez, a tikkasztó hőségben még beszélgetni sem volt kedvük, igaz, erejük sem lett volna hozzá. A deszkákkal felmagasított szekerek fuvarosainak sem volt könnyű a dolguk, ők felrakták a learatott termést, és az „Erdőn” lévő cséplőgéphez szállították. Útközben megálltak a házaik előtt, és megittak egy-egy fél liter keserű teát. A csépléseknél még amúgy

frissiben könnyen lába kelt egy-egy zsák búzának, ezért cséplési ellenőrt kellett megbízni a munkafegyelem biztosítása és a mennyiség jegyzése végett. Kellett tehát egy olyan személy, akit sógori és komai szálak nem fűznek senkihez, és emellett még becsületes is. A választás a községházán egyhangúlag a Balog Kálmánnál lakó tanító úrra esett. A tanító úr kis rábeszélés után elfogadta a megbízást a pár hétig tartó fizetett szezonmunkára, de kikötötte, ő nem kukoricázik, amíg a cséplés folyik, addig onnan még a verebek sem visznek el egyetlen szem búzát sem, hacsak egy Hruscsov aláírásával és pecsétjével ellátott okmányt nem mutatnak fel. Utána már azt sem bánja, ha az egészséget megeszi a fene, mert fehér kenyeret úgysem tudnak ezek a muszkák sütni. A Dittó Ember kíváncsi volt, vajon valóban olyan ez az ember, amilyennek mutatja magát? Csak kell hogy legyen egy kis gyengéje, sebezhető pontja. Azt már tudta, a tanító úr antialkoholista, nem dohányzó és pártatlan. Azonkívül, ha meleg van, hűvösséget sugároz, a hidegben pedig inkább meleget, egyszóval, furcsa, kiismerhetetlen ember ez a tanító úr, s épp ezért elhatározta, úgy is mint kommunista, és úgy is mint terményraktáros, próbára teszi őt. Megbízta hát az egyik beosztottját, „környékezzé” meg ezt az embert, úgy „parasztoson”.

A cséplés piszkos, poros és zajos munka volt, csak akkor volt elviselhetőbb, ha felhők takarták el a napot.

A tanító úr notesszel, töltőtollal a kezében éppen mázsált és írt, amikor az egyik ember félrehívta, és bizalmasan megkérdezte tőle, nem lehetne-e „megugrasztani” egy kis búzát. Mind a ketten jól járnának. A cséplési ellenőr azonban hallani sem akart ilyesmiről, az elveihez makacsul ragaszkodott. A megbízott visszatért a Dittó Emberhez azzal, hogy az eredmény nulla, rosszabb az, mint egy kommunista. Most már személyesen a terményraktáros lépett a tanító úrhoz, hogy hát, izé, kéne neki egy mázsa búza, és tudja ő jól, hogy a tanító úr nem gazdag ember, jól járna egy kis ezzel-azzal, amiben megegyeznek.

– Meg lehetne „hogyszijjázolni” ezt a dógot?

– Nem lehet, mert a világ kinevet – mondta az ellenőr viccesen.

A Dittó Ember nem adta fel.

– Na de énvelem másképpen beszélhet, én főnök vagyok, én nem vagyok akárki. Nekem csakugyan kellene. Mi ketten szövetkezhetnénk, oszt senki sem üthetné bele az orrát, ezt garantálom.

A tanító úr konkrét választ adott.

– Amit mondtam, megmondtam, Gabi! Én soha nem nyúlnék a közöshöz, de ne nyúljon más se. Engem a láger szigorúan megtanított a törvényre. Még egyszer nem akarok sem Orsára, sem Szibériába kerülni, sem egy zsák búza, sem pedig egy zsák arany miatt. Punktum!

A terményraktáros elvörösödött. Őt nem szokás csak ilyen egyszerűen visszautasítani. Hát hogy lehetnek ilyen emberek a világon?

A cséplésellenőri kimutatások, számlák kínos pontossággal, feddhetetlen becsületességgel zárták a cséplési eredményt, de a következő nyáron már nem a tanító urat hívták meg cséplési ellenőrnek.

A rekkenő hőség sokáig tartott. A futballistáknak csak naplemente után volt kedvük játszani, de azt mindennap. Laci az egyik délután hosszú lélegzetű olvasásba kezdett, és az egyik epizódot olyan érdekesítőnek találta, hogy sajnálta bezárni a könyvet, amíg ki nem olvasta. Azután nyilat húzott, és a sors a Nemo kapitányt jelölte ki a soron következő olvasmányának. Másnap este rögtön számon kérték tőle Mózsieék.

– Hát veled mi lett? Tegnap egész nap nem jöttél ki.

– Olvastam – mondta Laci egészen halkán, mert érezte, ez a válasz nem fog tetszeni senkinek.

– Mit csináltál? Olvastál? – csodálkozott Pali. – Még messze van az iskola. Vagy professzor akarsz lenni? Oszt mit olvastál?

– Van egy ifjúsági regényem. Az a címe, hogy A Pál utcai fiúk.

– Milyen fiúk? – kacagott Mózsi. – Pállott szájú fiúk?

Te vagy egy pállott szájú – gondolta magában Laci, de nem akarta megsérteni Mózsit, mert hát a vezér, az vezér. Szomorú az, ha az ember bután hal meg – jutott eszébe az apja mondása, s ahogy a lócán ülő Pali-ra pillantott, észrevette, hogy a háta mögött egy légpuskát rejteget. A fiú apja szenvedélyes vadász volt, s ez a szenvedély gyakorta lobbant fel nála az évnek bármilyen szakában, amikor éppen vadász ételt kívánt. Ő nem könyvvel, hanem légpuskával ajándékozta meg a fiát, hogy hát „szokja meg az a fíjő is a fegyvert, oszt készüljön az életre”, de az utcára ki ne merje hozni, és ne mutassa senkinek. Persze Pali másképpen gondolkodott. Minek neki az a puska, ha rajta kívül senki nem láthatja és senki nem irigyelheti. A fiúk körbeállták, megcsodálták, megtapogatták, és fáj a szívük, hogy nem az

övék. Pali először hallani sem akart a lövésről, de olyan sokan és annyira vágyakozva kérelték, hogy az kibírhatatlan volt. Muszáj volt eleget tenni a közkíváratnak, célpontként pedig egy alig pár méterre heverésző vénséges vén kutyát jelöltek ki. Ez a kutya olyan öreg volt, hogy alig borította már szőr a hátát, és mindegyik fiúnál korábban látta meg a badalói akácokat. A kutyának nem volt gazdája, de ha volt is valaha, úgy látszik, már nem kellett neki a házörz, így aztán élte a kóbor kutyák szabad életét, és a sorolja tartotta el. Hol itt adtak neki enni valamit, hol ott. Mindenki kutyája volt, ezért aztán valaki kolhozkutyának nevezte el, de néha hívták Csöpinek is. Csöpi, szegény, gyanútlanul szundikált, amikor Pali egy pontos célzással oldalba „taszétotta”, joggal gondolva, ki bírta az már úgy is sok mindent, ez neki már meg se kottyán. A találatkor az öreg eb felvakkantott, felállott, és mivelhogy ő már úgy sok mindent kibírt, gondolkodott: továbbálljon-e, vagy ne. Nem is ment sehová sem a kolhozkutya, inkább unottan visszafeküdt. Ekkor vették csak észre, hogy Guszti valamilyen oknál fogva befogta az egyik szemét a tenyerével, a másikat pedig ijedten forgatta. Hamarosan kiderült, hogy egy hihetetlen balesetnek lett a szenvedő alanya. Csöpinek a kemény, élettől megkeményedett bőre kutyául jó golyóálló volt, mert csakis úgy történhetett, hogy a gellert kapott kis tepsi alakú lövedék Guszti szeme alá, a könnyzacskóba fúródott. Miközben a bőr alól körömmel könnyedén kifordult a golyó, a többiek örömmel közölték vele: – Ilyen szerencséd is csak neked lehet, te biztosan tyúkszart ettél kiskorodban. – Pali ezt már nem is hallotta, villámgyorsan beszaladt a veszélyes fegyverrel, és eskü alatt mindenkivel megfogadtatta, hogy senkinek

egy szót sem szólnak, sem a kolhozkutyáról, sem pedig Gusztiról. Az eskütevés a mutatóujj legörbítésének a szemléltetésével történt, s a hátgerinc meggörbülésének a mértékére utalt, abban az esetben, ha valakinek eljár a szája. Nagy szerencsájukre árulkodó lányok nem voltak a közelben, így ez a kis baleset sokáig titokban maradt.

A következő percben olyasmi történt, ami még eddig sohasem fordult elő a felvégi suhanc életben. A túlsó sorolja felől nem más tartott feléjük, mint a zárkózott természetű és magának való, ám mesterien bunyózó Béla, aki a futballt nem szereti. Laci és a múltkori büntető különítmény többi tagja nem tudták mire vélni a Béla hirtelen megjelenését. Ez most vagy mindenkit meg akar verni, vagy pedig bocsánatot jön kérni – gondolták –, de végül is mind a két lehetőséget valószínűtlenné tartották. A fiúk csodálkozva néztek rá, de ő ettől nem lett lámpalázás. Nagy, mosolygós barna szemét végigjáratta az egybegyűltek, köszönt, és megkérdezte:

– Mikor fogtok futballozni?

A fiúk egymásra néztek az ámulattól, s alig tudtak szóhoz jutni. Béla még egyszer megkérdezte:

– Fogtok máma?

– Mindjárt kezdjük – mondta Pityu –, csak nem tán te is játszani szeretnél?

– Ha nem vóna ellene kifogásotok, beállnék kapusnak – mondta Béla.

Senkinek sem lett volna kifogása, sőt örömmel fogadták volna az ajánlatot, de Pityu tekintélyszerzés szempontjából fontoskodva megjegyezte:

– Oszt fogsz tudni védeni? Mert ez a csapat egy aranycsapat. Össze vagyunk mán szokva. Érted?

– Értem én, értem – válaszolta Béla. – Hát akkor megpróbálom, hátha tudok.

A meccs elkezdődött, és a fiúknak már másodszor esett le az álluk a csodálkozástól. Béla úgy védett, mint egy angyal. A lábaival egy kicsit furcsán rugdosott, de a labdafogása kifogástalan volt. Eddig még senkit sem tüntettek ki a nagy magyar aranycsapat játékosainak a nevével, Béla volt az első, akit Grosicsnak neveztek el. Ezentúl Béla állandó tagja lett a felvégi „aranycsapatnak”. Megállapítást nyert tehát, hogy annak a kis verekedésnek nem sok értelme volt, de annál nagyobb eredménye lett. Ez a szerény és hallgatag fiú teljesen beolvadt a kompániába, valahogy úgy, mint ahogy egy búzaszem keveredik a korpa közé.

A Nemo kapitány olvasása egy kicsit döcögésre sikerült. Kecskés Bélának volt igaza. Ez a könyv még nem a Laci korosztályának, de főleg nem egy Laci-fajta fiúnak a kezébe való, aki minden oldalon a nem mindennapi történeteket, a szenzációs felfedezéseket és kalandokat szerette volna olvasni. Azonban teljesen nyilvánvaló volt, hogy Laci ennek a könyvnek a hatására fordította a figyelmét a „titokzatos mélységek, az óriási víz alatti birodalmak csodálatos világa” felé. Föld alatti régészeti kutatásait bizonytalan időre felfüggesztette „tájékozatlansági és technikai okok” miatt, de a vizek medrének a felderítése, úgy érezte, tartogathat még a számára valami újat. A tanító úr tehát megbízatást, illetve csupa jó fogadalmakkal kecsegtető kérelmet kapott a fiától, hogy a legközelebbi beregszászi útja alkalmával vegye meg neki azt a bűvárszemüveget, amelyet ő már hónapokkal azelőtt kinézett magának az egyik kirakatban, és ha volna, kéne neki még egy szigony is, mert az ember sohasem tudhatja, mivel találkozik odalent. Az „odalent”-et természetesen

a Cigány gödör és a Tenevizsla medre jelentette. Ha a szigonyt nem is, de a hőn óhajtott bűvárszemüveget megkapta, és nyomban ki is próbálta a minőségét, miután a fejét egy vízzel telt vedérbe nyomta. Már az is kimondottan jó érzés volt, hogy száraz szemmel gyönyörűen láthatta a vedér fenekét. A cigánygödörbeli főpróbára Dugót is hívta magával mint segéd-kutatót. Szép reményekkel merültek a víz alá, s felkészültek a még senki által nem látott tófenék megvizsgálására. Egy dologgal azonban nem számoltak, két méternél mélyebben nagyon hideg vízzel találkoztak, és ez már el is vette a kedvüket a bűvárkodástól, így maradt csak a kacsák úszótechnikájának alulról való megfigyelése. A sekélyebb Tenevizsla egészen más volt. A holtágban sokkal több volt a növényzet, az élővilág, és a víz is tisztább volt. A nagy zöld békák a szokottnál jobban meresztgették a szemüket, amikor Laci egy nagy levegővétel után lemerült meglesni, vajon van-e ott valami, ami őt érdekli. Először szürke és homályos volt minden körülötte a lábával felkavart iszaptól, de ahogy tisztult a víz, egy zsinórerődöt látott maga előtt. Sajnos, csak rövid ideig tudott bámészkodni, mert elfogyott a levegője. A következő merüléskor már jobban vigyázott. Amit ő először zsinóroknak hitt, azok a sulymok és tavorózsák függőlegesen nyurguló szárai voltak. Közöttük csíkbogarakat és nadályokat látott mozogni, de halat egyet sem. Érdekes volt megfigyelni alulról a víz felszínén terpeszkedő békákat és a felszint sűrűn belepő vízinövények levélabroszát. Ahol teljesen összefüggő volt ez a levéltakaró, ott alig hatolt át a napfény, nagyon sötét volt alatta.

Dugó a parton már alig várta, hogy rá kerüljön a sor, hogy ő is megvizs-

gálja a titokzatos, emberi szem még nem látta Tenevizsla fenekét.

– Láttál valamit? – kérdezte Lacitól.

– Valamit láttam, de hát ez nem tenger, itt sok minden nincs. Meg az is kár, hogy egy percnél tovább nem bírom levegő nélkül. A vedérben kipróbáltam.

– Értem – mondta Dugó. – Akkor add csak azt a szemüveget, majd én többet látok, mint te. Nekem nem kell levegő.

Laci fel is volt készülve rá, hogy Dugó több mindent lát majd, és nem is csalódott. A tüdejét úgy teleszívta levegővel, hogy a teste léggömbként viselkedett, így aztán egy perc sem telhetett el, és úgy dobta fel magát a felszínre fújtatva, mint egy víziló. A szemüveget is rosszul tette fel, félig megtelt vízzel, de azért lelkesen újságolta:

– Láttam egy akkora csukát, mint a karom. Egy kishalat kergetett. Már majdnem bekapta, amikor úneki kapta be a farkát egy teknősbéka. Akkor kirántotta a szájából, oszt elúszott, nem kergette tovább a kishalat.

– Hogy görbülj meg, ha nem igaz? – kérdezte Laci.

Dugó teljesen begörbítette az ujját.

– Így, la!

– És minek hazudol? Nem szégyelled?

– Egy kicsit szégyellem – vallotta be Dugó –, de hát olyan jólesik mondani valamit! Neked is jobb, nem?

Laci megcsóválta a fejét.

– És ha én meg neked azt mondanám, hogy egy tengeralattjáró ment el mellettem?

– Az más. Az a Tenevizslába bele se férne. Az nagy hazugság.

– Kis hazugság vagy nagy hazugság, akkor is csak hazugság – mondta Laci. – Persze van ártatlan hazugság is, mint amikor a Koperában kenyeret

vettél a meccs előtt, de azt muszájságból tetted. Az ilyenre szokta mondani az apám, hogy a cél szentesíti az eszközt.

– Ammá biztos, hogy szentesíti – helyeselt Dugó. – Mára is kérdi az anyám, nem vagy nagyon éhes, fiam? Én meg azt mondtam, nem. Pedig dehogynem vótam. Na most akkor mondd meg, kellett hazudni, vagy nem? Ha igazat mondok, akkor szomorú, oszt sír.

Laci ezen elgondolkodott.

– Jól van, igazad van – mondta.

– Hogyha jól teszel vele, akkor kell. A cigány azt mondja, betegség kétféle van: halálos meg nem halálos. Hátha hazugságból is kettő van. Bűnös és nem bűnös. Mi azért egyezzünk meg ketten, hogy tréfálkozni lehet, de ne hazudjunk egymásnak.

Dugó bólogatott, jelezve, hogy ő is hasonlóképpen vélekedik, de látszott az arcán, valami nincs rendben nála, mert a fejét lehorgasztotta, és nyomban szófukar lett. Laci meg is kérdezte tőle.

– Hát neked meg mi bajod lett hirtelen?

– Semmi! – mondta Dugó. – Csak tudod, mostanában sokszor vagyok kedvetlen. Azért is bolondoztam a csukával, hogy egy kis kedvet csináljak, de te nem értetted. Jó lenne mán, ha idősebb lennék. Akkor mehetnék én is „oroszba” dógozni, sok pénzt keresni, mert unom má ezt a szegénységet. Nem is emlékszem, mikor ettem egy szem cukorkát. A mozirú meg nem is beszélve. Nem szeretek iskolába járni, de má nem bánám, ha menni kéne, legalább fél napig nem gondolnék a rosszra. Érted?

– Értem – mondta Laci. – Hát sajnállak, de csak lesz valahogy majd! Van a te sorsodtól jobb is, ez igaz, de van rosszabb is. Én meg, látod, nem

szeretnék még iskolába menni, nem bánám, ha csak majd jövőre kelene. Ne legyél már olyan szomorú, na! Inkább hazudjál, amilyen nagyokat csak akarsz, ha attól jobb lesz a kedved!

Dugónak a vigasztalástól kissé jobb kedve támadt, és mindjárt le is bukott a Tenevizsla fenekére, hogy meglesse, hogy viselkedik a giliszta a horgon. Ahogyan ott guggolt a mélyben, egy vízi pockot látott nem messze a part felé úszni. Lacinak ezt meg sem mondta, úgysem lett volna értelme.

Hazafelé indultak volna a nagy délutáni forróságban, de Laci javaslatára ezt egy kis kerülővel tették, a szemüveget pedig Dugó a fejére húzta, és úgy nézett ki benne, mint egy földönkívüli az aratás után alaposan megváltozott tájon. A zizegve ringó árpakalászkok helyét most a kopár tarló foglalta el, az ég felé meredező milliányi szalmacsövecskéivel. A fiúk talpán olyan kemény volt a bőr a mindennapi mezítláb járástól, hogy egyáltalán nem sértette fel a tarló, sőt inkább kellemeesen masszírozta. Nem sok bűvár akad ezen a világon, aki a tarlón is megállja a helyét! Hát ők olyanok voltak! Átvágtak egy répaföldön is, majd egy legelőn gyalogoltak tovább, remélték, ott találják a „tehenész társakat” legetetés közben. Paliékat nem találták ott, de volt valami más, ami nagyon felkeltette az érdeklődésüket. A legelő közepén két szép pej lovat láttak egy szekér elé fogva, s bár zabla volt a szájukban, mégis jóízűen ebédeltek. A lovak sétáltak, a szekeret pedig húzták maguk után, mintha ez a világ legtermészetesebb dolga lenne, pedig hát nem volt az, mert a fogat gazdáját nem látták sem a közelben, sem pedig távolabb. Laci és Dugó kezdte magát jól érezni attól a gondolattól, hogy ta-

lán egy szellemfogatot látnak, mert ha csakugyan az, akkor nosza, nem kell habozni, meg kell nézni közelebbről is, mit csöppentett eléjük váratlanul a szerencse. Egy utolsó szemrevételezés végett, vagy öt méterre megálltak a szekértől, s miután nem tapasztaltak semmi rendkívülit, felmásztak rá. A szekérderékban, a frissen kaszált fűbe süppedve mégiscsak rátaláltak a lovak gazdájára. Ismerték is jól őt mind a ketten. Berti bátya volt az, az Alvégről, személyesen. Berti bátya egy örökké mosolygós, vörös arcú, vörös orrú, köpcös kis emberke volt, a legjellemzőbb tulajdonságai közé a bor és az asszonyok imádata tartozott. A felesége egy nagyon szép asszony volt, de ő mégis inkább a csúnyákat szerette, ő tudta, miért. Berti bátya látszólag mozdulatlanul feküdt a fűvön, pörge kalapját parasztosan a szemére húzva, és egy szépen kivitelezett, faragott nyelű, bőrbojtos, díszes ostort tartott a markában függőlegesen, bizonyára villámhárító gyanánt. A helyzete után ítélve úgy látszott, mintha a fogatos hanyatt esett volna az ülésdeszkáról, és úgy állapodott meg a fűben. Lacinak különös volt ez a póz.

– Hát ez meg meghalt, vagy mi van vele? – kérdezte meglepetten.

Dugó odakúszott hozzá, és hosszasan nézte Berti bátyát, majd kijelentette:

– Dehogyis hótt e meg, még szuszog. Nézd, hogy emelkedik meg sülyyed a mejje! Úgy alszik, mint a tej, egyem meg!

– Fel kéne kőteni, mert még nap-szúrást kap, és tényleg meghal.

– Dehogyis hól e meg – mosolygott Dugó. – Úgy megszívta magát borral, mint a szivacs, a leheletétől meg be lehetne rúgni, má ütöt hiába kőtenéd. Takarjuk be fűvel, akkor nem lesz baja.

Szórtak is rá füvet jó vastagon, nehogy már a perzselő nap kárt tegyen Berti bátyában, a fejét szabadon hagyták, mert ha más már nem is, a levegő, az kellett még neki. Laci és Dugó ezek után komolyan egymás szemébe néztek, és máris kitalálták egymás gondolatát.

– Hát, ha már így adta az Isten – szólt Dugó felsóhajtva –, akkor fordulunk egyet-kettőt, nem?

– Fordulunk hát! – mondta a társa egyetértve. – De ki fogja a gyeplőt?

– Húzzunk nyilat! – válaszolta Dugó egyszerűen. – Aki a hosszabb fűszálat húzza, az fogja elsőnek a gyeplőt, a másik meg az ostort.

A szerencse Lacinak kedvezett, ő lett megbízva a jármű „igazításával”, Dugó pedig kivette Berti bátya kezéből a szép ostort, és ő lett a hajtó. Mind a ketten ismerték a szépen ápolt lovakat, az egyik Baba volt, a másik Csillag, csak éppen azt nem tudták, melyiket hívják ennek, és melyiket annak, olyan egyformák voltak. Laci két kézzel büszkén markolta a gyeplőt, és úgy érezte, most a világon senkivel nem cserélné. Dugó az ülésdeszka jobb oldalán feszített, ostorát magasra tartotta, mint egy zászlót.

– Megfogtuk az Isten lábát, te Dugó! – örvendezett Laci.

– Megfogtuk! – mondta a másik. – Akkor mehetünk!

A lovak nem láttak hátrafelé a szemellenzőktől, de azért megéreztek, hogy idegenek ülnek az ülésdeszkán, és hegyezték a fülüket. Elhangzottak a vezényszavak: „Baba, ne! Csillag, ne!” A két erős ló könnyedén húzta a szekeret, és engedelmesen fordultak jobbra is, meg balra is, a Laci akaratától függően. Dugó meg-meglegyintette őket az ostor végével, de csak azért, hogy ő se legyen tétlen. Aztán szerepet cseréltek, és Dugó is élvezte

a fogathajtás örömeit. Bejárták már a széles legelőt keresztül-kasul, aztán eszükbe jutott, hogy hátrafelé is meg kellene tanulni közlekedni azzal a szekérrel, mert egy jó fogatosnak ezt is kell tudni. Dugó az apró természetével, csak nehezen érte el a szekérrúd végét, de annál jobban kiabált: „Hők!”, „Curikk!” Laci húzta hátrafelé a gyeplőt, ahogyan csak bírta, az állatok pedig pánikba esve a bűvárszemüveges fogatostól, ijedten „curikkolták” a gazdát cserélt szekeret hátrafelé, és nem értették, miféle agyalágyult törpe emberek ezek, akik ezt művelik velük. Berti bátya ezekről a manőverekről semmit sem tudott, semmit sem érzett, csak álmodta tovább édesen a részeg igazak álmát. Ekkor támadt Lacinak a legújabb csodálatos ötlete. Szó, ami szó, az ő ötletei között akadtak kimondottan ésszerűek, jótékony célúak is, de hát ezen ötletek gazdájának általában csak ritkán kedvezett a szerencse, s a sikertelenségek okait Laci egyelőre nem tudta megfejteni. Mindazonáltal véleménye szerint az ötletek azért vannak, hogy ő azokat kitalálja, mert nélkűlük mi értelme van az életnek?

– Te, Dugó! – mondta a barátjának. – Mondok én neked valamit. Tudod te is jól, hogy mi sem vagyunk jobban, a Deákné vásznánál, éppen ezért eszembe jutott valami, amiben rossz nem lehet.

– Én meghallgatlak – szólt Dugó –, de bárcsak olyan jutna mindig az eszedbe, ami nem életveszélyes. A te ötleteid mind olyanok, mintha egy puska visszafelé sülné el. Érted?

– Értem! Elismerem, voltak bajok, de most ezt hallgasd meg! Ha már olyan sok rosszat csináltunk, ugyi, még Mihályt is megsántítottuk, de ideje már egyszer-egyszer jót is cselekedni. Itt van Berti bátyánk hótt

részegen, nem hagyhatjuk itt, mert ki tudja, mikor tér magához. Hát vigyük mi haza a feleségéhez, még meg is fogja köszönni nekünk! Már értünk a lovakhoz. Na, mit szólsz hozzá?

Dugó gondolkodott, és túl sokáig vakarta a feje búbját.

– Hogy mit szólok? – kérdezte végül. – Hát azt, hogy ha ez az én ötletem lenne, akkor nem lenne semmi baj, de mivelhogy a tiéd, nem vagyok benne biztos, hogy nem lesz. Bánom én, tudjuk meg. Már erre kíváncsi vagyok, hogy mi sül ki ebből, de hogy jó nem, ezt érzem. Én veled vagyok, ne mondd, hogy nem vagyok a barátod.

Hogy tiszta legyen a lelkiismeretük, egy kicsit megráncigálták Berti bátyát, hátha megérkezett már a mámoros álmok világából, de még nem tette meg, csak egy értelmetlen szót bírt kinyögni, valamilyen idegen nyelven.

– Minden világos – mondta Dugó. – Hagyjuk, kár a gőzért, de még jobb is, hogy nem kől fel, mert ha meglátná rajtam a bűvárszemüveget, nagyon megijedne. Még azt hinné, hogy a másvilágon van.

Így történt hát, hogy a Baba és Csillag a falu felé vette az irányt, s miután egy kanális hídján szerencsésen átjutottak, ráfordultak egy földútra. Később következett egy másik fahíd, amelyik a földutat a faluval összeköti. Itt viszont komoly nehézségek támadtak, mert röviden vették be a kanyart, s a lovak már a hídon voltak, míg a szekér még az árok szélén billegett. Most vették ám hasznát a „curikkolás” gyakorlásának. Nem estek pánikba, hanem ügyesen egyenesbe állították a fogatot a híddal, majd jól megcélozva a közepét, már ott is voltak a kövesúton. Most kezdődött csak a kellemetlen része az utazásnak. A faluvégen akkora kövek emelkedtek ki az úttest-

ből, hogy a vasalt küllős kerekek olyan veszedelmes táncot jártak rajta, hogy a fiúk csak egymásba kapaszkodva tudtak megmaradni az ülésdeszkán. Berti bátyának az arcára csúszott a kalap, de amúgy tűrhetően el volt magával foglalva. Dugó és Laci nagyon büszkék voltak magukra, s hogy még büszkébbek lehessenek, állva, szétvetett lábakkal, ketten fogták a gyeplőt, mint ahogyan azt a falusi legényektől látták. Mindenki őket nézte a Soralján. A vénasszonyok a két kopasz gyerekek láttán összecsapták a kezüket. Az öregemberek tréfálkoztak, kiáltoztak: „Nagyon dökög az a szekér, kipukkant a kerék!” A legjobban a Dugó fején csillogó bűvárszemüveg keltett feltűnést: „Hát emmeg mi, la? Bűvárszeker, he?” A fiúkat valahogy olyan boldogságérzés kerítette hatalmába, amelyet egy futballista érez góllövés után. Nem néztek se jobbra, se balra, az arcuk kipirult örömeükben. Közeledtek a Felvég közepéhez, már nem voltak messze Berti bátya házatól. A Soralján ismerősöket láttak, köztük volt a Vén Bajusz és a Dittó Ember is. Lacinak a fejébe szállt a dicsőség, nem bírta magát türtőztetni, és ostorával rácsapott a lovak farára. A két okos ló tudta is, mit kívánnak tőlük, és ügetésre váltottak. Itt kezdődtek a bajok. A Domcsit és a többi felvégi korcsot nemcsak az autók kerekeinek a forgása ingerelte, de a lovak gyors lábmozgása is. Most nem hagyták ki az alkalmat, hárman azonnal rárántottak a patkós lábakra, dühös ugatással. Ettől kezdve egy rémálom vette kezdetét, mert ahogy az ilyenkor lenni szokott, a megriadt állatok hirtelen vágtaiba kezdtek. Az újdonsült fogatosok hiába húzták magukra a gyeplőt, az elragadt lovakat ilyenkor nehéz megállítani. A helyzet kezdett veszélyessé válni, félő volt, hogy a szekér

darabokra hullik szét az egyenetlen köves utcán. Berti bátyáról egészen megfélemeztek, hogy a világon van, pedig nagy bajba került volna, ha kiesik a tiltó deszka a szekér végén, és ő fejjel a kövekre esik. Laci kezéből kiesett az ostor, és szilánkokra tört a nyele a kerekek alatt. Dugó elvesztette az egyensúlyát és ráesett Berti bátyára. A fogatos feleszmélt, körülnézett, és azonnal felmérte a helyzetet. Laci kezéből kimarkolta a gyeplőt, és birkózni kezdett a lovakkal. Valamelyest csökkent a sebesség. A két fiú, ezt kihasználva, gyorsan leugrott a szekérről, s persze, egyikük sem lábbal érkezett a földre. A könyökökről, a térdükről alaposan lement a bőr, de a kapott sokktól semmilyen fájdalmat nem éreztek, csak rohantak lélekszakadva oda, ahová ilyenkor szoktak: a Nagy Nyárfához. Ennek a fának a koronája alatt minden felvégi fiú biztonságban érezte magát, ha történt valami baj. Valamilyen védettséget éreztek ezen a helyen, s úgy tekintettek a fára, mint egy minden rosszat távol tartó, jószívű, mesebeli óriásra.

Csak lihegtek elsápadva, megbénult nyelvvel, még egymásra is csak lopva mertek nézni. Dugó szólalt meg először:

– Hát most má megtudtam. Ezt érztem én, oszt baj is lett, de nagy.

Mialatt beszélt, vádlón nézett Lacira.

– Mindig ez van la, ha hallgatok rád! Nem is értem, minek hallgatok. Biztosan megszugerálsz.

Laci először mondani akart valamit, de inkább úgy gondolta, jobb, ha most hallgat.

Berti bátyának csak az Alvégen sikerült megfékeznie a megvadult lovakat, a bőrbojtos ostort is megtalálta az úton, de a szépen kifaragott nyelet, azt nagyon sajnálta. A faluban

nagy örömben volt részük azoknak a vénasszonyoknak, akik látták és elmondhatták mindenkinek az elragadt lovak történetét. Színezték is a dolgot derekasan: „Úgy láttuk, az egyik pulyának a nyakára ment a kerék, oszt meghótt. A másik meg a fejére esett, na, asse marad meg. Bertit meg lefogja a milícia, mert a pulya kezébe adta a gyeplőt.”

A két „fogatos” jól tette, hogy addig nem mentek haza, amíg el nem csitulnak a kedélyek, alkonyatig a fa alatt kuporogtak. Még akkor sem gondoltak a hazamenetelre, de Feri, aki tudta, hol kell őket keresni, értük jött. Laci félenken megkérdezte tőle:

– Mi a helyzet a Soralján? Még beszélnek?

– Beszélni beszélnek – mondta Feri –, de már kevesebben. Apád meg azt mondja, hogy a javítóba ad. Dugónak meg kinyomja az anyja a belit, ha hazamegy, azt mondta. Berti bátyám meg fűbe üt benneteket, azt üzeni.

– Mondott még valaki valamit? – kérdezte Dugó.

– Mondott. Mi mondtuk Mózsiékkal, hogy büszkék vagyunk rátok, meg hogy a kutyák az oka mindennek, la. Amúgy jól hajtottatok, csak azt nem értjük, hogy engedte meg nektek Berti bátyám.

Laciéknak most nem volt kedvük magyarázkodni, lehorgasztott fővel indultak hazafelé. Tudták, mi vár rájuk. A nadrágszíj, vagyis az igazságtalanság győzelmének rút megnyilvánulása. Laci „barátságtalan” fogadtatásban és ismét egy hosszúra nyúló erkölcsi oktatásban részesült, amely háromnapos karanténban teljesedett ki. Az apja hitte is, meg nem is, ahogy ő fejezte ki magát, a homályos mesét, de ha még úgy is volt, akkor is hibáztatok, mondta. Mit ér a jó szándék, a jó cselekedet, ha az nincs megfontolva,

alaposan átgondolva. Nem mindig az egyszerű megoldás a helyes, de nem is mindig a bonyolult a jó.

– Akkor mi a rosszabbat választottuk? – kérdezte Laci. – Ez is olyan, mint a gólhelyzet. Ha berúgod, hős vagy, de ha nem, akkor leköpnék. Nekem ez bonyolult.

A tanító úr némileg lágyabb hangnemre váltott.

– Jól van! Itt lesz neked a háromnapos udvari fogság, addig lesz időd gondolkodni ezen. Addig nincs Dugó, nincs futball, és a disznóknak ezentúl te jársz majd gazért. Én sem voltam jobb a Deákné vásznánál, de...

A tanító úr nem fejezte be, mert sietett bekapcsolni a rádiót, kezdődtek a hírek a Szabad Európa rádióban.

Az udvari fogságnak kétségkívül voltak hátrányai, de voltak előnyei is. Hátránynak számított, hogy három teljes napig Laci meg volt fosztva a futballozástól és az úszástól. Imádkozott, és leste az eget, gyülekeznek-e a felhők, közeledik-e a hosszan elhúzódó esős időszak, hogy némileg vigasztalódjon azzal a tudattal, hogy ezek a napok nem vesztek kárba. Sajnos, mind a három nap nagyon szép idő volt, és ez elszomorította. Hiába ismétlődtek naponta többször is a hívó füttyjelek, nem válaszolt rájuk, hiszen értelmetlen volt. Módfelett irigyelte Palit, amikor ganézott az istállóban, és a párizsi nyárról énekelt. Naponta több órát olvasott, és sokat töprengett, törte a fejét egy olyan világgraszoló találmányon, amely mindenki hasznára lenne. A sok gondolkodásnak lett is némi eredménye, mert elvben feltalálta a deszka gyalulásának egyik lehetséges, félautomata változatát, amely gumik, rugók és egyebek segítségével működött volna. A vázlat elkészítése után a kísérletek

megkezdését, bizonyos nehézségek miatt, egy másik időpontra halasztotta. A nagyobb sikerrel kecsegtető találmányban, a vitorlás bicikliben több bizodalma volt, de anyagihiány miatt, egyelőre ezt is az elhalasztandó megvalósítások listájára tette. A nagyobb gond mégis az volt, hogy nagyon magára volt utalva, segítséget senkitől nem várhatott. Dugó igénybevételenek még csak a gondolata is abszurdum lett volna a történetek után. Még egyszer az apjához fordult tanácsért, mondaná meg már neki, mire volna szüksége az emberiségnek? Itt van ez a három nap, hátha ő most, mert-hogy ráér, kitalálná a módját a világ megváltásának. Ő biztos abban, hogy az emberek még sok mindent nem ismertek meg, sok mindent nem találtak fel, ezt a folyamatot meg kellene valahogyan gyorsítani, mert az ember élete nem hosszú, és mire nagy tudós lesz valakiből, már kevés ideje marad a tudományos munkára.

Ezeket a gondolatokat olyan komolysággal adta elő, hogy az apja kénytelen volt azokra komolyan is válaszolni.

– Hát tudod, majdnem minden fiatalt megérint a buzgóság, a tenni akarás vágya. A nagyra hivatottság tudata működik bennük, de azt nem gondoltam volna, hogy ez a dolog nálad már ilyen korán jelentkezik. Egy kicsit elsieted. Hogy mit kelle-ne feltalálni, azt kérded? Hát figyelj! Most olvasod a Nemo kapitányt. Annak az írója, Verne Gyula, ahogy már beszéltem neked róla, ifjúkorában el akart szökni otthonról, hogy világot láthasson, hogy többet ismerjen és tapasztaljon meg belőle. A szülei megakadályozták ebben, de éppen így, ennek a fordulatnak a hatására ismert meg, talált fel valamit. Vagyis feltalálta saját magát. Világhírű író

lett belőle, és egyre inkább úgy néz ki, hogy az emberek az általa megálmodott dolgokat. Ezért aztán én azt mondom neked, te is tégy így! Találd fel magad! Ismerd meg először önmagadat, és aztán dönts, hogy mire vagy képes. Abban igazad van, hogy az emberi élet rövid, de meg kell értened, a gyümölcs is csak akkor jó, ha már megérett. Az ember is így van vele. Fel kell nőnie, képeznie kell magát, hogy minél többet tudhasson, és csak akkor gondolhat nagy dolgokra, ha már úgy érzi, eléggé okos, eléggé érett ahhoz.

A fiú megértette, az apjának valóban igaza van, de azért ott motoszkált a fejében mindezek cáfolata is. Itt van például ez a vitorlás bicikli. Igaz, még gyerek vagyok, nem értem meg, de mégis eszembe jutott egy ilyen technikai találmány. Hajó és csónak már van ilyen, vitorlával közlekednek, de vitorlás bicikliről ő még nem hallott, sőt biztos benne, hogy ilyen még Beregszászban sincs. Ez pedig csak

rajta múlik, és ha már ezt az ötletét megvalósította, akkor miért ne jöhetne a következő, a vízről felszálló repülő bicikli? Egyvalami szólhat csak közbe, hogy ezek a találmányok ne jöhessenek létre, mégpedig a pénz, ez a nevetséges papírdarab, amit az emberek kitaláltak maguknak, hogy megnehezítsék az életüket. Ez az oka mindennek. Mindazonáltal a remény nem szabad feladni. De hogyan is szokta mondani kedvenc tanítónője, Edita Fjodorovna? „Nincs lehetetlen. Idő és kitartás kérdése az egész.” Hát, időm, az van – gondolta. Még két és fél nap. Igaz, a kitartás egy kis szenvedéssel jár, de azért meglesz az is. Papírt és ceruzát vett elő, megtervezte a biciklivitorlát, és felvázolta a gyakorlati használatra vonatkozó elképzeléseit. Már csak egy fontos kérdés maradt nyitva, mégpedig az, hogy honnan és milyen erővel fúj a szél. Ennek boncolgatása izgalmas feladatnak látszott, akár valós, vagy akár csak átvitt értelemben is.

